

BOOKA.

Knjiga **103**

LOREN GROF
FLORIDA

Naslov originala
LAUREN GROFF
FLORIDA

Copyright © 2018 by Lauren Groff

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Kapetan Mišina 8
office@booka.in

www.booka.in

PREVOD S ENGLESKOG

Eli Gillić

LEKTURA

Agencija Tekstogradnja

KOREKTURA

Borka Slepčević

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Jelena Šušnjar

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2019.

Tiraž 2000

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

FLORIDA
LOREN GROF

Hitu

DUHOVI I PRAZNINE

Ne znam kako sam se pretvorila u ženu koja viče, a pošto ne želim da budem žena koja viče i čija mala deca tumaraju okolo ukočenih obazrivyh izraza lica, počela sam da obuvam patike posle večere i šetam ulicama u sumrak, prepuštajući skidanje, kupanje, čitanje, pevanje i ušuškavanje sinova mužu, čoveku koji ne viče.

Dok se šetam, mrak pada i druga ulica spušta se na dnevnu. Malo je uličnih svetiljki i one se šale s mojom senkom; vuče se za mnom, galopira mi za petama, skakuće ispred mene. Jedina druga svetlost dopire s prozora kuća pored kojih prolazim i meseca koji mi naređuje da pogledam gore, pogledam gore! Divlje mačke jure naokolo, strelicije izviruju iz senki, mirisi zasićuju vazduh: hrastov pepeo, ljigava vlaga, kamfor.

Januar je hladan u severnoj Floridi i brzo hodam kako bih se ugrijala, ali i zato što naselje, iako staro – ogromne viktorijanske kuće što se pružaju prema bungalovima iz dvadesetih godina pa do rančeva sagrađenih sredinom veka na obodima – nije sasvim bezbedno. Pre mesec dana desilo se silovanje, pedesetogodišnja žena je džogirala i odvukli su je u azaleje; prošle nedelje je čopor puštenih pitbulova napao majku koja je gurala dete u kolicima i izujedali su oboje, mada ne nasmrt. Nisu krivi psi nego vlasnici!, bunili su se

ljubitelji pasa u kraju, ali ti psi bili su sociopate. Kad je sedamdesetih izgrađeno predgrađe, istorijska zdanja u centru zauzeli su studenti koji su podgrevali pasulj na Bunzenovim gorionicima na borovim parketima i pravili garsonjere od balskih dvorana. Kad su zbog zapuštenosti i vlage kuće počele da se krive, trule i pokrivaju plesnivom krljušti, usledilo je novo ustupanje, siromašnima, skvoterima. Doselili smo se ovamo pre deset godina zato što je naša kuća bila jeftina, imala očuvan drveni kostur i zato što sam odlučila da, ako već moram da živim na jugu poznatom po kivanom kikirikiju i španskoj mahovini što landara poput malja ispod pazuha, bar neću da budem zatvorena u ograđenom kompleksu za belce. Nije li to... opasno?, pitali su vršnjaci naših roditelja, mršteći se kad kažemo gde stanujemo. Bila mi je potrebna i poslednja trunka snage volje da ne odvratim: Mislite li na crnce ili samo na siromašne? Zato što je reč bila i o jednom i o drugom.

Međutim, otada je bela srednja klasa zarazila naselje, i sad se svugde mahnito renovira. Crnci su se u poslednjih nekoliko godina mahom povukli. Beskućnici su se zadržali još neko vreme pošto se naše naselje graniči s Trgom Boa Didlija, gde su donedavno crkve nudile hranu i Boga, a pristalice pokreta *Okupiraj* dokotrljale su se poput plime i zahtevale pravo da tu spavaju sve dok im prljavština i neuhranjenost nisu dosadili, pa su za sobom ostavile ljudske olupine beskućnika u vrećama za spavanje. Prvih nekoliko meseci bili smo domaćini paru beskućnika, koje smo viđali samo kad su se šunjali iz kuće u zoru; u smiraj dana su nečujno podizali rešetku podruma i spavali tamo, krov im je bio pod naše spavaće sobe. Kad smo ustajali usred noći, trudili smo se da tiho hodamo jer je delovalo nepristojno da gazimo samo nekoliko centimetara iznad lica nekoga ko sanja.

Noćne šetnje otkrivaju život komšija, osvetljeni prozori su domaći akvarijumi. Ponekad sam tihi očevidac tuča koje izgledaju kao spori ples bez muzike. Zapanjujuće je kako ljudi žive, krš koji održavaju, mirisi kuvanja od kojih polazi voda na usta, praznični ukrasi što se polako stapaju sa svakodnevnim predmetima. Celog januara sam gledala kako na jednom kaminu božićni buket ruža vene sve dok se cveće nije smežuralo i uvenulo, a voda pozelenela dok se veliki Deda Mraz na motki i dalje veselo smeškao u žabokrečini. Približava se jedan prozor za drugim, otkriva plavo izmagličasto svetlo s televizijskog ekrana ili par nagnut nad picom, opstaje jedan trenutak pa klizi u zaborav. Razmišljam kako se voda što klizi s ledenica skuplja, načas zastaje da napravi presijavajuću kap, postaje predebela da bi dalje visila i pada.

U naselju je samo jedna kuća bez prozora, a volim je zato što u njoj žive časne sestre. Ranije ih je bilo šest, ali došlo je do osipanja, kao što biva s veoma starim ženama, te sad u tom ogromnom prostoru škripuću praktične cipele samo tri blage sestre. Jedan prijatelj koji radi u agenciji za nekretnine ispričao nam je da je kuća izgrađena pedesetih godina i da je u zadnjem dvorištu napravljeno sklonište u poroznom krečnjaku. Besanim noćima, dok mi telo leži na krevetu, ali mozak i dalje šeta po mraku, volim da zamišljam kako u svom skloništu časne sestre u punoj opremi pevaju himne i okreću pedale sobnog bicikla da bi sijalica i dalje gorela dok je nad zemljom sve obavijeno mrklim mrakom i zarđale šarke zavijaju na vetru.

Noću je mnogo hladno te ulice delim s malo ljudi. Jedan mladi par džogira tek nešto brže od mog brzog hoda. Idem za njima i slušam kako čavrljaju o planovima za venčanje i raspravama s prijateljima. Jednom sam se zaboravila i

nasmejala nečemu što su rekli, a oni su se iznervirano okrenuli pa potrčali brže i skrenuli u prvu ulicu. Pustila sam da nestanu u mraku.

Elegantna visoka žena šeta nemačku dogu boje trunja iz filtera mašine za veš; bojim se da je žena bolesna jer joj je hod ukočen i lice poigrava kao da bol stalno struji njenim telom. Nekad pomišljam kako bi, ako zamaknem za ugao i zateknem je opruženu na zemlji, trebalo da je prebacim preko psa, udarim ga po zadnjici i gledam kako je dostojanstveno nosi kući.

Jedan dečak od petnaestak godina, izuzetno debeo, stalno bez majice trči na traci na zastakljenom tremu. Bez obzira na to koliko sam puta prošla pored njegovog prozora, uvek je bio tamo i tabanao toliko glasno da sam ga čula dva bloka dalje. Sva svetla u kući su upaljena te za njega ne postoji ništa izvan crnila prozora. Pitam se gleda li svoj odraz kao što ja činim, vidi li kako mu se sa svakim korakom stomak talasa kao jezero u koje je neko bacio kamen veličine pesnice.

Stidljiva beskućnica mrmlja sebi u bradu dok sakuplja limenke koje joj čangrljaju u torbama okačenim na zadnji deo bicikla; staje na stare betonske blokove ispred veleleprijih kuća kako bi se popela na bicikl i njen miris me podseća na bogate južnjačke dame u tamnoj svili koje su se nekad s tih istih blokova pele u kočije i ispuštale sličan intimni ženski zadah. Jeste da se s vremenom higijena promenila, ali ljudska tela nisu.

Jedan čovek sikće gadosti dok stoji ispod svetiljke ispred vinskog podruma s rešetkama na prozorima. Nameštam izraz lica koji poručuje da se ne zajebava sa mnom. Još nije učinio ništa više od dobacivanja, ali jednim delom sam više nego spremna, više nego željna da izbacim ono što buja u meni.

Nekad mi se učini da vidim nečujni par koji je živeo ispod naše kuće, naročitu brižnost s kojom on drži šaku na njenim

leđima, ali kad se približim, vidim da je reč samo o stablu papaje povijenom nad buretom za kišnicu ili dva dečaka što puše u grmlju, obazrivi zbog mog približavanja.

Tu je i terapeut koji svake večeri sedi za stolom u radnoj sobi viktorijanske kuće nalik truloj galiji. Jedan pacijent ga je uhvatio u krevetu sa svojom ženom; taj pacijent držao je napunjenu sačmaru u kolima. Žena je umrla za vreme snošaja, dok je terapeut preživeo, ali mu je metak ostao u kuku te hramlje kad ustane da natoči viski. Priča se da svake nedelje posećuje rogonju u zatvoru iako se ne zna čini li to iz dobrote ili kako bi likovao, kao da su motivi ikad tako čisti. Kad se to desilo, moj muž i ja smo se tek bili doselili; gulili smo trulu farbu s hrastovih lajsni u trpezariji kad je hitac odjeknuo. Naravno, mislili smo da su deca koja žive nekoliko kuća dalje bacila petardu.

Dok se šetam, viđam neznance, ali i poznanike. Početkom februara sam videla dobru prijateljicu kako se isteže u ružičastom trikou, ali onda sam shvatila da se ne proteže već da briše noge i da je triko zapravo njeno telo porumenelo od vruće vode. Iako sam je posetila u bolnici posle rođenja oba sina, držala novorođenčad dok su još mirisala na nju, videla svež carski rez, shvatila sam da je ona seksualno biće tek kad sam videla kako se briše. Kad sam je ponovo srela, nehotice sam pocrvenela i zamišljala je u ekstremnim seksualnim položajima. Međutim, najčešće viđam majke koje znam iz viđenja, iskrivljene poput pastirskih štapova dok po podu traže lego kocke, polusažvakano grožđe ili žene koje su nekad bile, klonule po čoškovima.

Previše je, previše je, ponekad vičem na muža kad se vratim kući. Taj nežni div me tad uplašeno pogleda, ispravi se nad laptopom na krevetu i nežno odgovara: Čini mi se da nisi to izbacila iz sebe, dušo, možda bi trebalo da napraviš

još jedan krug. Ponovo izlazim, besna, zato što su ulice u taj kasni čas još opasnije, kako se usuđuje da mi predloži da se izložim opasnosti kad sam pokazala koliko sam ranjiva; a ipak, možda je i moj topli dom postao opasniji. Danju, kad su mi sinovi u školi, ne mogu da pretaem da čitam o katastrofi što preti planeti, lednicima koji umiru poput živih bića, velikom kruženju otpada Tihim okeanom, dotle neviđenom izumiranju stotina vrsta, milenijumima koji su ugašeni kao da nisu bili važni. Čitam i vatreno patim kao da će čitanje zadovoljiti tu glad za tugom umesto onoga što zapravo radi – raspiruje je.

*

Mahom sam prestala da obraćam pažnju na to kuda se šetam, ali trudim se da budem kod Pačjeg jezera svake noći kad se novogodišnja rasveta, zaboravljena već nedeljama, ugasi a vodena površina oživi i žabe započnu neusaglašenu pesmu. Par crnih labudova oglašava se limenim glasovima kao da bi da učutka žabe, ali brojčano nadjačane ptice uskoro odustaju i penju se na ostrvo usred jezera, svijaju vratove i tonu u san. Labudovi su prošlog proleća imali četiri mladunca, moji sinovi bili su oduševljeni tim slatkim kreštavim pufnama i svakog dana su im bacali pseću hranu sve do onog jutra kad su ptičji roditelji bili zaokupljeni hranom, a jedan mladunac zagrcnuto zapištao, poskočio pa nestao ispod površine vode; ponovo je isplivao, ali s druge strane jezera, u kandžama vidre koja ga je pojela, spokojno plutajući na leđima. Vidra se dočepala još jednog mladunca pre nego što je društvo za zaštitu divljih životinja pokupilo preostala dva, ali lokalni bilten je kasnije izvestio da su majušna labuđa srca otkazala od straha. Roditelji su mesecima neutešno plivali. A možda je to

samo projekcija: budući da su oboje crni labudovi i roditelji, već su bili opremljeni crninom.

Na Dan zaljubljenih, videla sam kako crvena i bela svetla sevaju ispred manastira i ubrzala korak u nadi da su časne sestre napravile žurku u slavu ljubavi, disko-karambol, ali kola hitne pomoći su se udaljila i sutradan su moje strepnje potvrđene, broj časnih sestara opao je na dve. Uzdržavanje od erotskog zadovoljstva zarad božje slave deluje kao anahronizam u našem hedonističkom dobu, i zbog njihove ranjivosti i veličine kuće odlučeno je da se preostale časne sestre izmeste. Svratila sam te noći da gledam kad su otišle, očekujući kamion za selidbe, ali zatekla sam samo nekoliko kožnih kofera i dve-tri kutije u prtljažniku njihovog karavana. Dok su se odvozile, njihova naborana lica bila su klonula od olakšanja.

Hladnoća se zadržava i u martu. Zima je bila teška, mada ne surova kao na severu, i pomišljam na porodicu i prijatelje koji žive tamo, među prljavim snežnim zidovima, dok pokušavam da se setim kako ovde kamelije, breskve, drenovi i jabuke počinju da cvetaju, čak i u mraku. Ujutru osećam miris jasmína u kosi baš kao što sam osećala duvanski dim i znoj posle izlazaka u noćni klub, u vreme kad sam bila mlada i mogla da radim takve nezamislive stvari. Lokalni arhitektonski stil zove se krekerski, što ne bi trebalo da je uvredljivo, a odlikuju ga brojni tremovi i visoke tavanice; sredinom marta počinje restauracija jedne od najstarijih krekerskih kuća u severnoj centralnoj Floridi. Fasada je sačuvana, ali ostatak je uništen. Iz noći u noć, gledam šta je ostalo od kuće posle dnevnog odvlačenja, sve dok jedne noći nije potpuno iščezla; tog jutra se srušila na jednog radnika, koji je preživeo, kao Baster Kiton, zato što je stajao u okviru prozora kad je konstrukcija pala. Osmatram rupu na mestu skromne

i nimalo izuzetne istorije koja je toliko dugo opstala, kuće koja je gledala kako grad postaje pretrpan, pa se proširio, dok razmišljam o građevincu koji je nepovređen izašao iz olupina i pitam se šta li mu je prolazilo kroz glavu. Mislim da znam. Jedne noći uoči Božića, kasno sam se vratila iz šetnje, a moj muž je bio u kupatilu pa sam podigla ekran njegovog laptopa i videla ono što sam videla, prepisku koja nije bila za moje oči, delić tela koje nije njegovo. Ne obelodanivši svoje prisustvo, okrenula sam se nalevo krug, ponovo izašla i šetala se sve dok nije postalo previše hladno, tik pred zoru, kad je rosa lako mogla da bude sneg.

Dok stojim pred srušenom kućom, žena s nemačkom dogom klizi kroz tamu i primećujem da je postala agresivno bleđa, toliko mršava da joj se obrazi sigurno dodiruju u ustima, iskrivljene perike tako da deo lobanje proviruje iznad šiški. Ako je i primetila da se moj nemir naročito mračno komeša, samo mi je tiho nazvala dobro večer, njen pas me je pogledao s gotovo ljudskim saosećanjem i onda su oboje otišli, dostojanstveno i polako, u tamu.

Većinu promena ne odlikuje brzina srušene kuće, te sam primetila koliko je dečak na zastakljenom tremu smršao tek kad sam po batu njegovih koraka na traci shvatila da više ne hoda već trči. Prvi put posle dužeg vremena dobro sam ga pogledala, tog dragog bucmastog drugara koga sam uzimala zdravo za gotovo, a preobražaj je bio zapanjujući, kao da se devojkica pretvorila u brezu ili potok. Za nekoliko meseci, to gojazno dete razvilo se u vitkog mladića s pupoljcima pektoralnih mišića na grudima. Znoji se i osmehuje svom odrazu u staklu, a ja glasno uzvikujem zbog brzine mladosti, tih divnih promena koje dokazuju da ne propada baš sve brže nego što to nešto možemo da zavolimo.

Produžavam dalje i bat dečakovih nogu nadjačava uznemirujući uporni zvuk koji ne mogu da prokljuvim. Noć je sparna; prošle nedelje prestala sam da nosim jaknu i postepeno shvatam da zujanje dopire od prvog klima-uređaja uključenog ove godine. Uskoro će svi zvrjati čučeci poput trolova ispod prozora, a njihovo kolektivno zujanje bez sluha nadglasaće noćne ptice i žabe, vreme će se ubrzati, ali noć će oklevati da se spusti i ljudi će izlaziti na svežinu sutona, žudeći za pravim vazduhom posle mučne lažne dnevne hladnoće te više neću imati opasne ulice samo za sebe. Oseća se prijatan miris sličan logorskoj vatri i pitam se jesu li se zapalili stari borići oko grada, što se dešava jednom-dvaput godišnje, pa razmišljam o svim onim sirotim pticama prenutim iz sna i oteranim u tamu koja ih dezorijentiše. Sutradan ujutru saznajem da se desilo nešto gore, kontrolisani požar preko jutara zemlje gde je na desetine beskućnika živelo u kamp naselju. Spuštam se tamo da pogledam, ali zatičem samo ogromne hrastove, usamljene i pocrnele od struka naniže na terenu od tinjajućeg uglja. Kad sam se vratila i ugledala ogradu visoku metar i osamdeset oko Trga Boa Didlija, čije je renoviranje započeto iste noći, bar su natpisi to tvrdili, shvatila sam da je sve to deo većeg nauma, izvedenog poput baleta. Stojim i škiljim na suncu, želim da vičem i pokušavam da vidim neko izmešteno lice. Molim te, mislim, molim te, neka naiđe moj par kako bih im konačno videla lice i uzela ih za ruke. Želim da im napravim sendviče, dam im ćebad i kažem im da je u redu, da mogu da žive ispod moje kuće. Kasnije mi je bilo drago što ih nisam našla jer sam shvatila kako nije lepo reći nekome da može da živi ispod tvoje kuće.

Ispostavlja se da je lepo vreme te nedelje privremeno, lažni početak novog godišnjeg doba. Ponovo postaje toliko vlažno i hladno da niko ne izlazi, a ja drhtim dok hodam pa nalazim

utočište od zime u drogeriji kako bih kupila natrijum-hlorid i natopila se posle šetnje. Zapanjujuće je ući u bleštave boje i vrelinu posle hladnog sivila; putovati stotinama kilometara napuklim pločnicima s raštrkanim testerastim palmama i crnim mačkama što prelaze put sve do ovog izobilja s redovima kitnjastog smeća, besmislenih omotača i plastičnih zapušača koji će jednog dana završiti u grlu poslednje morske kornjače na svetu. Hvatam sebe kako hramam, a hramanje se pretvara u poskakivanje zato što me muzika podseća na osnovnu školu, kad su moji roditelji bili, zapanjujuće, mlađi nego što sam ja sad, i na ono dugo leto kad su neprestano slušali Pola Sajmona koji je uz živahne afričke bubnjeve pevao o putovanju sa sinom, o ljudskoj trambulini, prozoru u srcu. To je istovremeno previše i premalo te izlazim bez natrijum-hlorida jer nisam spremna za tako lako iskupljenje. Ne mogu.

Stoga hodam i hodam i u nekom trenutku, blizu žaba koje mahnito pevaju, podižem pogled, i iz mraka, šok: novi vlasnik starog samostana ugradio je svetiljku čiji snop upire naviše, ali ne na estetsku prazninu kvadrata već na razgranati hrast, toliko star i širok da se prostire na pola jutra pred kućom. Uvek sam znala da je drvo tamo, moja deca su se često ljuljala na njegovim granama i čupkala paprat i epifite s kore kako bih time ukasila glavu. Ali stablo se nikad nije obznanilo kao div, s granama toliko teškim da rastu prema tlu, dodiruju ga i ponovo rastu naviše; podseća na ženu koja sanjari za kuhinjskim stolom brade naslonjene na šaku. Stojim opčinjena njegovom lepotom i zamišljam kako labudovi na ostrvu vide jarku varnicu u noći i osećaju kako im srca trepere. Čula sam da su počeli ponovo da prave gnezdo iako ne znam kako to mogu podneti posle svega što su izgubili.

Nadam se da će moji sinovi shvatiti, kako sad tako i u budućnosti koja se nazire u mraku, da njihova majka nije nestajala sve one sate dok se brzo šetala dalje od njih, da se moj duh pre nekoliko sati vratio u kuću i ušunjao u sobu u kojoj je njihov otac ranoranilac već zaspao, uglavnom pre osam, da sam dotakla tog nežnog čoveka koga očajnički volim iako ga se zbog nečega mnogo bojim, da sam mu dodirnula puls na slepoočnici i osetila njegove snove, suviše daleke za one poput mene; da sam se popela škriptavim starim stepenicama pa se na vrhu rascepila nadvoje kako bih ušla u njihove sobe, provukla se kroz pukotinu ispod vrata, sklupčala se na jastucima da udahnem dah koji su moja deca izdisala. Svaki zastoj između kraja jednog izdaha i početka novog udara dugačak je; ali ipak, ništa nije uvek u prelazu. Uskoro, sutra, dečaci će postati muškarci i otići od kuće, a moj muž i ja ćemo se pogledati, povijeni pod teretom svega što nismo hteli ili nismo mogli da uzviknemo kao i svih onih sati kad smo se šetali zajedno, moje telo, moja senka i mesec. Strahovita je istina, iako to nije utešno: ako dugo gledate mesec iz noći u noć, kao što sam ja činila, videćete da su stari crtači bili istiniti, da se mesec zapravo smeje. Međutim, ne smeje se nama, usamljenim ljudskim bićima jer smo previše udaljeni i mali, a naši su životi previše prolazni da bi nas uopšte primetio.

NA ZAMIŠLJENIM ĆOŠKOVIMA OKRUGLE ZEMLJE

Džad se rodio u kući krekerskog stila na obodu močvare koja je vrvela od neimenovanih vrsta reptila. Tad je malo ljudi živelo u centru Floride. Klima-uređaji bili su za bogate, a ostali su se snalazili s visokim plafonima, ventilatorima na tavanici i spavanjem na tremu. Džadov otac je radio kao herpetolog na univerzitetu i napunio bi vrelu kuću zmijama čak i da nisu same nalazile put unutra. Zvečarke su plutale u formaldehidu na prozorskim okvirima. Klupka koja su se migoljila živela su u kokošinjcima iza kuće, gde je njegova majka svojevremeno pokušala da gaji kokoške. Džad je kao mali naučio da opušteno dodiruje životinje sa očnjacima. Tek je prohodaio kad je njegova majka ušla u kuhinju i videla kako koralna zmija juri crveno-žuti rep oko njegovog struka. Otac je gledao iz drugog dela prostorije i smejavao se. Majka je bila severnjakinja, prezviterka. Uvek je bila iscrpljena; bez ičije pomoći se borila s vlagom i plesni u kuću kao i s vraškim vonjem zmija. Otac nije dozvoljavao da crnci prekorače njegov prag, a nisu imali dovoljno novca da unajme belkinju. Džadova majka plašila se stvorenja s krljuštima i pevala je crkvene himne ne bi li ih oterala iz kuće. Jedne avgustovske noći, dok je bila trudna s Džadovom sestrom, ušla je u kupatilo da se okupa kako bi se rashladila i, bez naočara, nije

videla albino aligatora dugačkog devedeset centimetara kog je njen muž smestio u kadu. Sledećeg jutra je otišla. Vratila se nedelju dana kasnije. Džadova sestra rodila se mrtva, savršena latica, a majka posle toga nije prestala da pevuši himne sebi u bradu.

Ratne trube postajale su sve glasnije. Napokon se više nisu mogle ignorisati. Džad je imao dve godine. Majka je ispeglala očevo novo kaki odelo, a onda je njegovo odsustvo ispunilo kuću poput hladnjikavog povetarca. Pilotirao je teretnim avionima u Francuskoj. Džad je zamišljao da njegov otac ljutito jaše životinje s krljuštima koje mlataraju ogromnim krilima u vazduhu.

Dok je Džad dremao prvog dana očevog odsustva, majka je pobacala sve tegle s mrtvim zmijama u močvaru i motikom uredno obezglavila žive. Ošišala se na paž baštenskim makazama. U roku od nedelju dana, preselili su se sto pedeset kilometara dalje, na plažu. Prve noći u novoj kući, misleći da joj sin spava, na mesečini je sišla do ivice vode i zarila stopala u pesak. Izgledalo je kao da joj presijavajući kraj okeana gricka noge sve do kolena. Džad je zabrinuto zadržao dah. Jedan veliki talas protutnjao joj je pored ramenâ i, kad se povukao, majka je ponovo bila cela.

To je bio sasvim nov svet, pun delfina koji su u blistavim lukovima skakali uz obalu. Džad je obožavao klinove pelikana koji su mu kružili iznad glave, mahnito kopanje puževa dok se dublje povlače u pesak. Dok su ih lovili, brojao je u sebi i, kad su se vratili kući, rekao majci da su iskopali četrinsto šezdeset jednog puža. Zagledala se u njega kroz naočare pa naglas prebrojala puževe. Kad je završila, dugo je prala ruke nad sudoperom.

Voliš brojeve, rekla je konačno i okrenula se.

Da, odgovorio je. Osmehnula se i iz nje je izbijala nežnost od koje se trgao. Osetio je kako prodire u njega i uvlači mu se u kosti. Poljubila mu je teme i smestila ga u krevet, a kad se probudio usred noći i zatekao je pored sebe, stavio je ručicu ispod njene brade, gde je stajala sve do jutra.

Počeo je da sluti da svet funkcioniše nezavisno od njega, a on samo hvata niti većeg tkanja. Majka je otvorila knjižaru. Pošto žene nisu mogle da kupe zemlju u Floridi, njegov stric, dežmekast nizak čovek nimalo nalik Džadovom ocu, kupio je prostor njenim novcem pa joj prepisao knjižaru. Počela je da nosi kostime koji su joj otkrivali dekolte i skida naočare pre nego što uđe u tramvaj kako bi joj pogled bio blag. Umesto da uspavljuje Džada pesmom kao što je radila u zmijskoj kući, čitala mu je. Čitala mu je Šekspira, Nerudu, Rilkea i tonuo je u san dok mu se njen glas i tihi šum mora mešaju u glavi.

Obožavao je knjižaru; svetao prostor koji je mirisao na svežu hartiju. Dolazile su usamljene ratne neveste s bebama u kolicima i odlazile ruku punih modernih klasika, mornari na odsustvu su ulazili pa, očarani, izlazili s gomilama knjiga privijenim na grudi. Posle zatvaranja, majka je gasila svetla i otvarala zadnja vrata crncima koji su strpljivo čekali, dostojanstvenom čoveku s mornaričkom kapom koji je voleo Gol-svortija, debeloj sobarici što je čitala jedan roman dnevno. Tvoj otac bi galamio. Pa, ko ga šiša, govorila je majka Džadu i izgledala tako odlučno da mu je iz glave izbrisala poslednje tragove plahe žene kakva je nekad bila.

Jednog jutra, tik pred svitanje, sedeo je sâm na plaži kad je video kako nešto ogromno metalno izranja iz okeana stotinak metara od obale. Podmornica ga je pogledala jednim periskopskim okom pa nečujno ponovo zaronila. Džad nije

rekao nikome. Zadržao je to opasno saznanje u sebi, gde je očvrslao i stiskalo ga, ali nije moglo da ugrozi spoljni svet.

Majka je dovela crnkinju po imenu Sendi da joj pomaže u kućnim poslovima i čuva Džada dok je ona u knjižari. Sprijateljile su se i nekad bi ga noću probudio smeh s verande, izašao bi i zatekao ih na noćnom povetarcu sa okeana. Pile su džin s trnjinama i jele kolače s limunom, koje je Sendi uvek imala pri ruci i pored nestašice šećera. Dale bi mu da pojede parče i onda bi zaspao na Sendinom širokom krilu dok mu se slatkoća razlivala po jeziku, a izdisaji okeana i ženski glasovi mu odjekivali u ušima.

Sa šest godina je savladao množenje, sam, dok je čučao nad mravinjakom na suncu. Ako u jednom minutu dvanaest mrava napusti mravinjak, mislio je, to je sedamsto dvadeset odlazaka na sat, mnoštvo odlazaka, i povrataka. Otrčao je u knjižaru, zanemio od radosti. Kad je zagnjurio glavu majci u krilo, žene koje su ćaskale s njom za pultom pomislile su da jeca zato što ga je nešto rastužilo.

Sigurna sam da dečaku nedostaje otac, rekla je jedna dobronamerna gospođa.

Ne, odgovorila je majka. Samo je ona razumela njegovo prepuno srce i nežno ga je počeskala po glavi. Ali u Džadu se nešto promenilo i iznenađeno je pomislio na oca, o kome je majka toliko retko pričala svih tih godina da je uspomena na čoveka izbledela. Džad se gotovo nije sećao struganja krljušti o krljušt i tame krekerske kuće u močvari s navučenim zavesama kako bi se zaštitili od vrelog smrdljivog sunca.

Međutim, kao da ga je dobronamerna žena prizvala, tek otac se vratio kući. Sedeo je, ogroman i grubih obraza, usred staklenika. Majka je uzrujanom sedela na naspramnom kauču,

okrenuvši kolena dalje od njega. Dečak se tiho igrao drvenim vozićem na podu. Sendi je unela sveže ispečene kolače. Kad se vratila u kuhinju, otac je rekao nešto toliko tiho da Džad nije čuo. Majka je dugo zurila u oca pa ustala i otišla u kuhinju, tad se komarnik na vratima zalupio i dečak više nikad nije video Sendi.

Dok majka nije bila u sobi, otac je rekao: Idemo kući.

Džad nije mogao da pogleda oca. Vazduh oko njega bio je previše težak i taman. Gurao je voz oko noge stolice. Dođi ovamo, rekao je otac, a dečak je polako ustao i prišao očevom kolenu.

Krupna šaka je izmahnula i Džadu je lice planulo od uva do usta. Pao je, ali nije uzviknuo. Šmrknuo je krv kroz nos i osetio kako mu se sakuplja u grlu.

Majka je utrčala i podigla ga. Šta se desilo?, povikala je, a otac je hladno odgovorio: Dečak je plašljiv. Nešto nije u redu s njim.

Zadržava stvari u sebi. Stidljiv je, objasnila je majka i odnela ga. Dok mu je prala krv s lica, osetio je kako se tresu. Otac je ušao u kupatilo, a ona je promrsila kroz stisnute zube: Da ga više nikad nisi taknuo.

Neću ni morati, odvratio je.

Majka je ležala pored Džada sve dok nije zaspao, ali probudila ga je mesečina što je prodirala kroz vetrobran automobila i video je oštre profile roditelja koji su gledali tunel crnog drumu pred njima.

Kuća pored močvare ponovo se napunila zmijama. Očev jedini član porodice, stric koji je pomogao njegovoj majci da otvori knjižaru, više nije bio dobrodošao. Majka je svake večeri spremala šnicle i krompir, ali nije jela. Pretvorila se u kost i kožu, u sečivo. U kućnom ogrtaču je sedela na stolici

za ljuljanje na tremu, kose zalizane od znoja. Džad je stajao pored nje i šaputao joj stare sonete na uvo. Privlačila ga je k sebi, stavljala lice između njegovog ramena i vrata, kad bi zatrepkala, zagolicala bi ga vlažnim trepavicama, a on je znao da tad ne treba da se pomera.

Otac je, pored posla, počeo da prodaje zmije zoološkim vrtoovima i univerzitetima. Nestajao je dve-tri noći zaredom pa se vraćao u odeći što zaudara na dim i s džakovima punim zvečarki i crnih zmija. Nije ga bilo dve noći kad je majka u plavi kartonski kofer spakovala Džadove stvari na jednu stranu i svoje na drugu. Nije govorila ništa, ali odala se pevušenjem. Išli su mračnim drumovima i dugo sedeli, čekajući voz. Peron je bio prazan; njihov voz bio je poslednji pre vikenda. Davala mu je karamele koje je sisao dok se privijao uz nju, osećajući kako joj telo drhti u noći.

Toliko toga se nagomilalo u njemu da je gotovo osetio olakšanje kad je voz dokloparao u stanicu. Majka je ustala i pružila mu ruku. Osmehnulo se u odgovor na njen nežni osmejak.

Utom je otac iskoračio na svetlost i podigao ga. Telo mu je bilo zategnuto, a Džad se toliko prenerazio da mu je krik zapeo u grlu. Majka nije gledala ni muža ni sina. Izgledala je kao kip, mršava i bleđa.

Konačno, kad je kondukter povikao: Ukrcavanje!, ispustila je strašan krkljav zvuk i jurnula kroz vrata. Voz je zapištao i polako krenuo. Džad je tad mogao da vikne, što je i uradio, što je glasnije mogao, ali otac ga je previše čvrsto držao da bi pobegao i voz je bez zaustavljanja odneo majku u tamu.

*

Ostali su sami, Džad i otac, u kući pored močvare.

Reči među njima su venule. Džad je preuzeo brisanje i pranje, pravio sendviče za večeru. Kad otac nije bio kod kuće, otvarao je prozore ne bi li smrad reptilske truleži oslabio. Otac je iščupao majčine ljiljane i ruže pa zasadio mandarine i borovnice, tvrdeći da voće mami ptice, a ptice privlače zmije. Dečak je pešačio pet kilometara do škole, gde nikome nije rekao da već zna brojeve bolje od učitelja. Bio je sitan, ali niko ga nije dirao. Prvog dana se jedan desetogodišnjak rugao njegovoj odeći, a Džad je skočio na njega sa žestinom koju je naučio posmatrajući zvečarke i raskrvario glavu većem dečaku. Ostali su ga izbegavali. On je bio stvorenje koje nije ni tamo ni ovamo, bez majke ali sa ocem, zakržljao i neuredan kao siromašak, ali profesorski sin koji je uvek tačno odgovarao kad ga nastavnici prozovu, iako sâm nije progovarao ni reči. Svi su se držali na odstojanju. Džad se igrao sam sa sobom ili s jednim od bezbrojnih štenaca koje je otac dovodio kući. Psi su neminovno trčali do oboda močvare, gde bi ih dočepali aligatori dugački četiri-pet metara.

Džadova usamljenost je rasla, pretvarala se u živo biće koje ga je pratilo i odlazilo samo kad je bio u društvu brojeva. Oni su bili njegove igračke više od klikera i limenih vojnika. Od njih mu je polazila voda na usta više nego od šećernih štapića ili šljiva. Koliko god svet bio neuređen, brojevi, predvidljivi i ućtivi, unosili su red.

Kad je imao deset godina, na ulici ga je zaustavio nizak debeljuškast čovek i pružio mu paket u smeđem papiru. Džadu je odnekud bio poznat, ali nije mogao da se seti odakle. Čovek je stavio prst na usne i udaljio se sitnim brzim koracima. Džad je te noći u svojoj sobi izvadio knjige iz paketa. Jedna je bila zbirka Frostovih pesama. Druga je bila o geometriji, o svetu umanjenom sve dok se nije pretvorio u

niz linija i uglova. Podigao je pogled i video kako se jutro probija između lovorovih stabala. Knjiga ga nije samo naučila geometriji već mu je pokazala nešto što je živelo u njemu, dotad neprimećeno.

Tu je bilo i pismo, naslovljeno na njega majčinim okruglastim rukopisom. Dok je sedeo u školi i delio sate do trenutka kad će biti slobodan, dok je spremao sendviče s tunjevinom za večeru, dok je jeo sa ocem koji je dirigovao uz Benija Gudmana na radiju, dok je prao zube i oblačio premalu pidžamu, četiri savršena ugla pisma su ga dozivala. Držao ga je ispod jastuka cele nedelje, neotvorenog. Nedelju dana je pismo gorelo ispod svega kao sunce, skriveno vrućim oblačnim danima ali uvek prisutno.

Konačno, pošto je iz knjige o geometriji iscedio sve što je mogao da nauči, stavio je kovertu, i dalje zapečaćenu, unutar korica, zalepio krajeve i sakrio je između madraca i federa. Provirivao je svake noći nakon što bi se pomolio i zaspao umiren. Jedne noći je video da su krajevi knjige odlepljeni i da je pismo nestalo. Znao je da ga je otac našao i da ne može ništa učiniti.

Kad je sledeći put video debelog čovečuljka na ulici, zaustavio ga je. Ko ste vi?, pitao je, a čovek je zatreptao i odgovorio: Tvoj stric. Pošto nikakav znak prepoznavanja nije prošao preko dečakovog lica, čovek je podigao ruke, uzviknuo: Ajme! – i pokušao da ga zagrlji, ali Džad se već bio okrenuo.

Univerzitet je neminovno rastao. Bujao je i širio se pod ujednačenim dotokom vazduha iz klima-uređaja, gutao zemljište između sebe i močvare sve dok univerzitetski put nije ušuškano stajao tik do očeve zemlje. Sad su večere bile začinjene očevim psovkama: Zar univerzitet ne zna da je njegovim zmijama potreban dom, da je njegovo prostranstvo peščanih jutara

jedno od najbogatijih reptilskih utočišta u Severnoj Americi? Nikad ga neće prodati, nikad. Ubio bi samo da ga zadrži.

Dok je otac pričao, izdajnik u Džadu sanjao je o ponuđenim sumama. Izgledalo je veoma jednostavno umnožiti novac. Za razliku od drugih vrsta brojeva, novac sam sebe đubri; umnožavaće se i umnožavaće sve dok ne napravi ko-trljajuću masu. Džad je znao da niko s dovoljno novca nikad više ne bi morao da se brine.

Kad je Džadu bilo trinaest godina, otkrio je univerzitetsku biblioteku. Jednog dana je podigao pogled s hrpe knjiga koje je zadovoljno listao – trigonometrija, statistika, aritmetika, sve što je mogao da nađe – i ugledao oca naspram sebe. Nije znao koliko dugo je sedeo tu. Jutro je bilo sparno, čak je i biblioteka bila zagušljiva, ali otac je izgledao nesalomivo u košulji izbledelej od sunca i s crvenom maramom oko vrata.

Hajde onda, rekao je. Džad je pošao s njim iako mu je pripalo muka. Dva sata su se vozili u kamionetu pre nego što je shvatio da zajedno idu u lov na zmije. To mu je bio prvi put. Kad je bio mali, molio je oca da ga povede sa sobom, ali on je odbijao, govoreći kako je previše opasno, a Džad nijednom nije istakao kako je jednako rizično ostaviti dete nedelju dana samo u kući s trošnim instalacijama punoj otrova i pušaka.

Otac je postavio šator i u mraku su jeli prebranac iz konzerve. Ležali su jedan pored drugog u vrećama za spavanje sve dok otac nije rekao: Matematika ti dobro ide.

Džad je toliko nesigurno potvrdio da je zvučalo kao laž. Nešto se promenilo u njihovom odnosu i zaspali su u tišini čije su se ivice ublažile.

Otac ga je probudio pre svitanja i on se isteturio iz šatora da popije polusamlevenu kafu s kondenzovanim mlekom i

pojede vruće uštipke. Tražili su vodene mokasine, i otac mu je dao ribolovački gumeni kombinezon dok je on gacao po močvari samo u farmerkama i čizmama. Rekao je da su ga toliko puta ujele da je navikao. Kad je pružio sinu štap i pokazao crnu liniju koja se sunčala na kamenu, dečak je zamislio da je to linija u prostoru, samo povezana od jedne tačke do druge, kako bi mogao da je uhvati. Zmija se uvijala, oblikujući broj jedan, zatim tri i konačno poraženu osmicu, a on ju je stavio u džak. Radili su u tišini, jedini zvuci bili su bujna priroda Floride, pevanje nezaplašenih ptica i zujanje insekata.

Kad se Džad krajem dana popeo u kamionet, noge su mu drhtale od napora da bude hrabar. Dakle, sad znaš, rekao je otac čudnim, svetačkim glasom, ali Džad je bio previše umoran da preduzme neophodne korake tad, pa čak i kasnije, sve dok nije bio očevih godina, kako bi shvatio.

Otac je počeo da drži miševе kojima je hranio zmije u Džadovom ormanu, a on se, kako bi pobegao od cijuka osuđenih, pridružio srednjoškolskoj trkačkoj ekipi. Otkrio je da je nadaren za trke s preponama na dvesta metara. Kad se vratio s državnog takmičenja s peharom, otac ga je načas držao pa spustio.

Bilo bi drugačije kad bi crncima dozvolili da se trkaju, rekao je.

Džad nije odgovorio, a otac je dodao, Bog zna da ne volim tu rasu, ali svaki crnac bi prestigao svakog belog momka koga poznajem.

Džad ponovo nije odgovorio, ali izbegavao je oca i nije ispekao još jednu šniclu dok je spremao večeru. I dalje je odbijao da razgovara s njim kad je otac otišao na noćni izlet i nije se vratio cele nedelje. Navikao je na to i zabrinuo se tek kad je potrošio sav novac a otac još nije došao kući.

Obavestio je sekretaricu univerziteta, a ona je poslala grupu diplomaca do mesta gde je Džadov otac viđen. Pronašli su starca u šatoru, naduvenog, s jezikom koji je štrčao na pocrnелom licu; Džad je shvatio da vas čak i stvari koje najviše volite mogu ubiti. Pohranio je to saznanje duboko u sebi i prisećao se toga prilikom donošenja svake odluke.

Na sahrani je, iz nastrane odanosti ocu, izbegavao strica. Nije bio siguran zna li majka da je postala udovica; zaključio je kako verovatno ne zna. Nikome u školi nije rekao da mu je otac umro. Razmišljao je o sebi kao o ostrvu usred okeana, bez ikakve nade da u daljini vidi drugo ostrvo, pa čak ni brod u prolazu.

*

Džad je živio sam u kući. Pustio je da miševi umru pa bacio zmiје u visokim uvijenim parabolama u močvaru. Ribao je kuću sve dok nije zablistala i zadah reptila ispario, potom je stavio pčelinji vosak, farbao i lakirao kako bi kuća bila dostojna njegove majke. Čekao je. Ona nije došla.

Istog dana kad je završio srednju školu, Džad je spakovao odeću, zaključao kuću i ukrcao se u voz za Boston. Stric mu je rekao da njegova majka tamo živi, te se prijavio na tamošnji koledž i primili su ga. Bila je vlasnica knjižare u maloj, mračnoj ulici. Džad je čitav mesec polako obigravao oko nje dok nije skupio hrabrost da uđe. Majka je bila u zadnjem delu, ili ređala knjige na police, ili se smeškala dok priča s nekim, a njemu se tamna utroba komešala i znao je kako mu sudbina poručuje da nije pravi dan. Kad je napokon ušao, učinio je to samo zato što je sedela sama za pultom, a njeno lice – oteklo, nalik vosku – bilo toliko tužno da je izbrisalo sve misli iz njegove glave.